

InfoGozd - Skrbno z gozdom

Št. 11, letnik 5 (2024)

Naslov

InfoGOZD – Skrbno z gozdom

Datum objave spletne publikacije

29. november 2024

Založnik

Gozdarski inštitut Slovenije,
Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko, Večna pot 2, 1000 Ljubljana
Telefon: +386 (0)1 200 78 17

Odgovorni urednik

Matevž Triplat

Odgovorna oseba

dr. Nike Krajnc

Tehnični urednik

Vasja Kavčič

ISSN številka

2738-5035

<https://wcm.gozdis.si/>

Vsebina

Mednarodna konferenca o enakosti in raznolikosti v gozdarstvu	4
Tokovi okroglega lesa v Sloveniji v letu 2023	6
Izvajanje EUDR predstavljeno na konec leta 2025	11
Gostitev dveh mednarodnih dogodkov v Ajdovščini za požarno odpornejšo srednjo Evropo	16
Nov projekt namenjen sistemskim rešitvam zakonodaje s področja izkoriščanja gozdov ...	23

Mednarodna konferenca o enakosti in raznolikosti v gozdarstvu

dr. Nike Krajnc, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Darja Stare, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko

Objavljeno na spletu 08.11.2024 (<https://doi.org/10.20315/10.20315/IG.2024.0051>)

V Portorožu je 24. in 25. oktobra 2024 potekala dvodnevna mednarodna konferenca z naslovom "Enakost in raznolikost v gozdarstvu: Spreminjanje podobe gozdarstva" (ang: Equality and Diversity in Forestry: Changing the Image of Forestry), ki je združila gozdarske strokovnjake, raziskovalce in vse, ki delujejo na področju gozdarstva. Dogodek sta organizirala Gozdarski inštitut Slovenije v okviru projekta Fem2forests - Inovativne poti za učinkovito vključevanje deklet in mladih žensk v gozdarski sektor (sofinanciran s strani programa Interreg Danube Region) in WOFO International (Ženske v

gozdarstvu – Mednarodno združenje žensk v gozdarskem in lesarskem sektorju). Dogodek se je osredotočal na opolnomočenje mladih žensk v gozdarskem sektorju ob hkratnem spodbujanju vključevanja in raznolikosti. Konference se je udeležilo 114 udeležencev iz 25 držav.

Prvi dan se je začel z zanimivim uvodnim predavanjem dr. Zarje Muršič, ki je delila pomembne poglede na temo enakosti in raznolikosti v znanosti. Kratko povzemamo zaključne misli njenega predavanja: "Za spodbujanje bolj vključujoče znanstvene skupnosti je ključno, da smo zgled mlajšim generacijam in spodbujamo ženske, da vstopijo v tradicionalno moške panoge, kot je gozdarstvo. Poudarjanje ženskih perspektiv ne le izboljšuje naše razumevanje, temveč tudi vodi do učinkovitejših rešitev za sodobne izzive. Konec koncev različne perspektive in ideje vseh posameznikov bogatijo znanost in gozdarstvo."

Dan je v nadaljevanju potekal v okviru štirih sekcij, osredotočenih na perspektivo spola in spodbujanje enakih možnosti za vse v gozdarskem sektorju: (1) Workforce of tomorrow - a gender perspective; (2) Education based on equality and diversity in forestry; (3) Changing the image of forestry by the inclusion of women; (4) Networking of women as a key to change in forestry. Razprave so obravnavale teme, kot so prihodnja delovna sila, izobraževalne strategije za enakost in raznolikost ter pomembno vlogo žensk pri spreminjanju podobe gozdarstva. Predavanjem je sledila panelna razprava z naslovom »Cooperation is the key for success«, v kateri je sodelovalo sedem strokovnjakinj in vidnih žensk s področja gozdarstva. Te so poudarile, da je sodelovanje ključno za doseg zastavljenih ciljev. Govorci so navdihnili udeležence s svojimi vpogledi, dvignili zavest o pomenu raznolikosti v gozdarstvu in spodbudili udeležence, da si predstavljajo bolj vključujočo prihodnost za sektor.

Drugi dan konference smo si v okviru strokovne ekskurzije ogledali slovenski kras, z izhodiščem na Cerju, kjer so nam lokalni gozdarji iz Zavoda za gozdove Slovenije predstavili trajnostne prakse gospodarjenja z gozdovi. Poudarek je bil na potekajočih prizadevanjih za obnovo gozdov po požarih in razpravi o okoljskih izzivih in rešitvah. Sledil je tudi praktičen del, ko so udeleženci posadili drevesa kot simbol upanja in zavezanosti ohranjanju okolja. Ta aktivnost ni le poudarila osrednje teme konference o enakosti in raznolikosti, temveč je tudi izpostavila pomen skupnega delovanja pri obnovi prizadetih območij.

Konferenca je udeležencem nudila priložnost za mreženje, povezovanje in učenje, hkrati pa jih spodbujala k razvoju novih pobud v gozdarskem sektorju. Organizatorji smo optimistični, da bodo razprave in sodelovanja, ki so se razvila tekom dogodka, imela trajen vpliv na spodbujanje raznolikosti in vključevanja v gozdarskem sektorju po vsem svetu. Verjamemo, da s to konferenco sejemo seme sprememb v gozdarstvu!

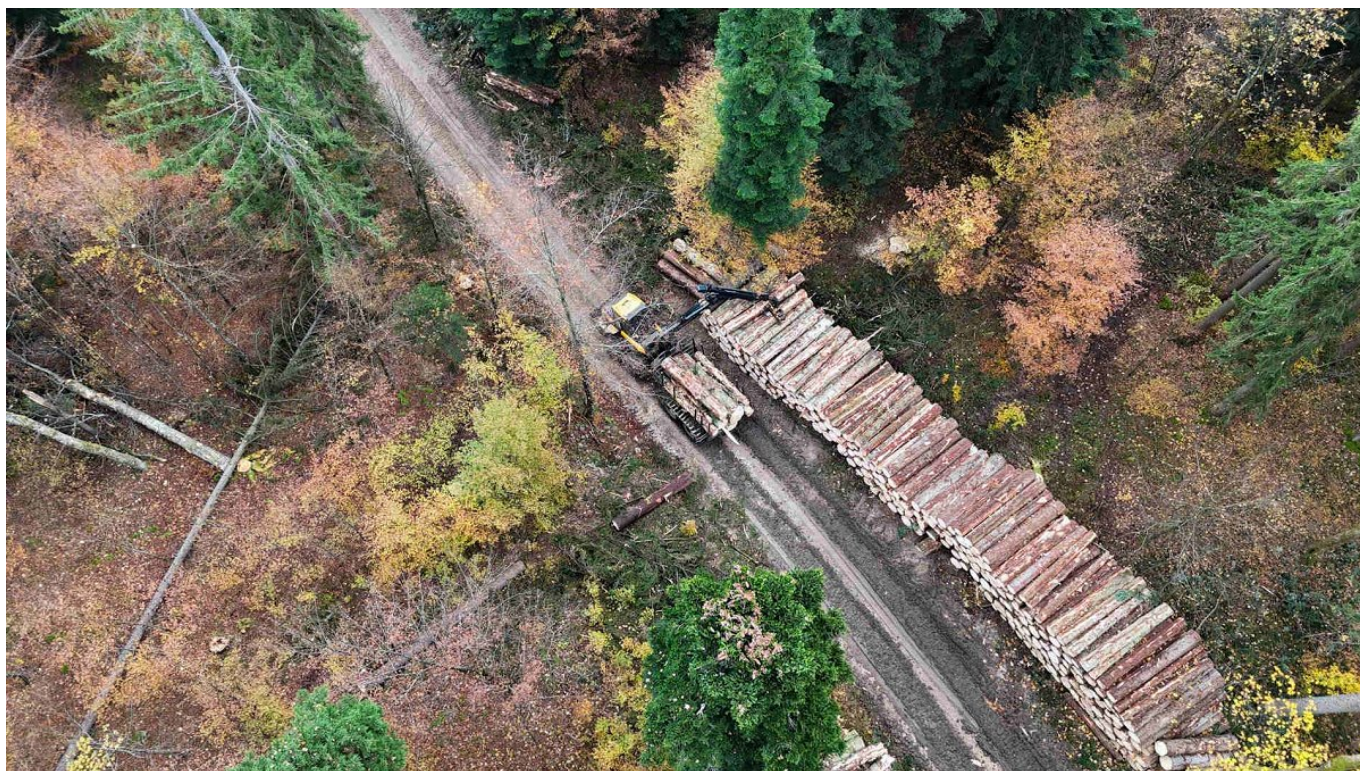
Povezava do zbornika s povzetki predavanj:

<https://dirros.openscience.si/Dokument.php?id=29298&lang=slv>

Tokovi okroglega lesa v Sloveniji v letu 2023

Špela Ščap, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko

Objavljeno na spletu 13.11.2024 (<https://doi.org/10.20315/10.20315/IG.2024.0052>)

Na Gozdarskem inštitutu Slovenije smo leta 2006 razvili sistem spremljanja tokov okroglega lesa, ki nam omogoča vodenje bilanc po enotni metodologiji vse do danes. V prispevku prikazujemo nekaj ključnih značilnosti proizvodnje, zunanje trgovine in porabe okroglega lesa v letu 2023. Na voljo je tudi obsežnejša različica prispevka v obliki kazalnika z naslovom »Tokovi okroglega lesa v Sloveniji«.

Metodologija spremljanja proizvodnje gozdnih lesnih sortimentov (v nadaljevanju GLS), zunanje trgovine z GLS ter porabe je opisana v več virih (npr. Krajnc in Piškur, 2006; Piškur, 2010; Piškur, 2012; Ščap in Krajnc, 2021; Ščap, 2022). Zato se v prispevku osredotočamo na rezultate analiz snovnih tokov GLS ter podajamo strokovno oceno kazalnika »Tokovi okroglega lesa v Sloveniji«, ki poleg drugih kazalnikov nakazuje stanje gozdno-lesnega sektorja v državi.

Proizvodnja gozdnih lesnih sortimentov v letu 2023

V letu 2023 je obseg proizvodnje GLS znašal 4,52 milijona m³, kar je 8 % več kot leta 2022. Eden izmed glavnih razlogov za povečanje proizvodnje GLS v lanskem letu v primerjavi z letom 2022 je večji obseg sanitarnega poseka (le ta je znašal 42 % glede na skupni posek v letu 2023). Zaradi prenamnožitve podlubnikov, ki se je začela po izredno vročem in sušnem poletju 2022, snegolomov in vetroloma v prvi polovici leta 2023, so poškodbe presegle mejo za razglasitev naravne nesreče po Zakonu o dodatnih ukrepih za odpravo posledic škode zaradi prenamnožitve populacije podlubnikov (Uradni list RS, št. 14/18 in 65/20). Večjo poškodovanost gozdov so povzročila tudi poletna neurja z močnim vetrom. Proizvodnja GLS listavcev se je v letu 2023 povečala za 10 % v primerjavi z letom 2022 in je znašala 2,21 milijona m³. Proizvodnja GLS iglavcev se je prav tako povečala in sicer za 6 % in je znašala 2,31 milijona m³. Največji delež v strukturi proizvodnje GLS iglavcev je s 73 % imela skupina hlodi za žago in furnir, medtem ko je pri listavcih največji delež (57 %) v strukturi zavzemal les za kurjavo. Glede na lastništvo gozdov, s 75 % prevladuje proizvodnja GLS iz zasebnih gozdov in gozdov v lasti lokalnih skupnosti, ki je v letu 2023 znašala 3,39 milijona m³. V zasebnih gozdovih s 47 % prevladuje proizvodnja hlodov za žago in furnir, s 40 % sledi proizvodnja lesa za kurjavo. V državnih gozdovih pa z 51 % prevladuje proizvodnja hlodov za žago in furnir, s 30 % sledi proizvodnja lesa za celulozo in plošče.

Preglednica 1: Gozdni lesni sortimenti pridobljeni v Sloveniji (v 1.000 m³); 2021-2023

SKUPINE GLS	2021			2022			2023		
	Iglavci	Listavci	Skupaj	Iglavci	Listavci	Skupaj	Iglavci	Listavci	Skupaj
Hlodovina	1.510	467	1.977	1.687	497	2.184	1.674	487	2.161
Les za celulozo in plošče	262	410	673	275	451	725	332	394	726
Drug okrogel industrijski les	18	32	50	4	44	48	16	58	74
Les za kurjavo	118	997	1.115	213	1.019	1.231	286	1.267	1.554
Skupaj	1.908	1.907	3.815	2.178	2.010	4.189	2.309	2.206	4.515

Zunanja trgovina z gozdnimi lesnimi sortimenti v letu 2023

Od leta 2021 naprej izvoz okroglega ostaja konstanten, v letu 2023 je znašal 1,367 milijona m³, kar je 2 % manj v primerjavi z letom 2022. V strukturi izvoza okroglega lesa v letu 2023 z 39 % oz. 527.000 m³ prevladuje skupina okrogli industrijski les listavcev, pri čemer prevladuje les bukve vseh dimenzij. V letu 2023 smo največ količin GLS (542.000 m³) izvozili v Italijo; po strukturi z 58 % prevladuje okrogli industrijski les listavcev, kjer prevladuje bukov les manjših dimenzij. Sledi izvoz v Avstrijo, ki se je iz 368.000 m³ v letu 2022 povečal na 462.000 m³ (+26 %). V Avstrijo je lani z 49 % prevladoval izvoz hlodovine iglavcev, smo pa v primerjavi z letom 2022 tja izrazito povečali izvoz industrijskega lesa listavcev (+71 %), predvsem gre za les bukve. Na tretjem mestu držav uvoznic okroglega lesa iz Slovenije je Hrvaška, kamor smo lani povečali izvoz za 16 % v primerjavi z letom 2022 in 64 % v primerjavi z letom 2021. Na Hrvaško smo izvozili največ (35 %) okroglega industrijskega lesa listavcev, kjer prevladuje bukov les premera 15 cm ali več.

Po večletnem trendu rasti uvoza okroglega lesa, se je le-ta v letu 2021 zaustavil, saj v zadnjih dveh letih beležimo upad; le-ta je v letu 2023 znašal 630.000 m³. Glavni razlog za zmanjšanje uvoza je 46-odstotno zmanjšanje uvoza lesa iglavcev za celulozo in plošče, ki je v letu 2022 predstavljal največji delež v strukturi uvoza. V strukturi uvoza okroglega lesa v letu 2023 s 37 % prevladuje skupina hlodi iglavcev za žago in furnir. V letu 2023 smo za razliko od prejšnjih let največ okroglega lesa uvozili iz Italije, in sicer 232.000 m³, kar je 40 % več kot leta 2022. Od tega z 78 % prevladuje skupina hlodi za žago in furnir iglavcev, predvsem smreke in jelke. Sledi uvoz iz Hrvaške, od koder smo lani največ (53 %) uvozili industrijskega lesa listavcev, z 31 % sledi les za kurjavo listavcev. Izrazito, za 53 %, se je v letu 2023 zmanjšal uvoz okroglega lesa iz Avstrije v primerjavi z letom 2022 in je znašal 127.000 m³; od tega 66 % predstavlja celulozni les iglavcev. Še naprej se povečuje obseg uvoza iz Francije (+22 % glede na leto 2022 in +232 % glede na leto 2020), ki sicer zaenkrat ne predstavlja pomembnega deleža v skupnem uvozu (15.000 m³ v letu 2023); iz Francije smo lani največ uvozili lesa za kurjavo listavcev in hrastovega lesa namenjenega industrijski predelavi.

V letu 2023 smo pri bilanci zunanjetrgovinske menjave z GLS beležili zunanjetrgovinski presežek, kar kaže na večjo proizvodnjo od porabe. Le ta je znašal 737.000 m³, od tega je bilo 427.000 m³ zunanjetrgovinskega presežka pri GLS listavcev namenjenih za industrijsko predelavo. V letu 2023 se je najbolj izrazito povečal zunanjetrgovinski presežek lesa za celulozo in plošče iglavcev (iz 10.000 m³ v 2022 na 149.000 m³ v 2023), sledi povečanje zunanjetrgovinskega presežka hlodov za žago in furnir iglavcev (iz 44.000 m³ v 2022 na 113.000 m³ v 2023).

Preglednica 2: Zunanja trgovina z gozdnimi lesnimi sortimenti - uvoz, izvoz in zunanjetrgovinska bilanca (v 1.000 m³); 2022-2023

SKUPINE GLS	2022			2023		
	UVOZ	IZVOZ	IZVOZ-UVOZ	UVOZ	IZVOZ	IZVOZ-UVOZ
Okrogli les – skupaj, od tega:	782	1.388	606	630	1.367	737
• Okrogli industrijski les – skupaj, od tega:	622	1.180	558	478	1.167	689
– Okrogli industrijski les, iglavci, od tega:						
<i>Hlodi za žago in furnir, iglavci</i>	507	562	55	378	640	262
<i>Les za celulozo in plošče ter drug okrogli industrijski les, iglavci</i>	239	283	44	234	347	113
– Okrogli industrijski les, listavci	268	278	10	145	293	149
• Les za kurjavo - skupaj	115	618	503	99	527	427
	160	209	48	152	200	48

Poraba gozdnih lesnih sortimentov v letu 2023

Trend naraščanja bilančne porabe GLS iglavcev se je v letu 2023 zaustavil, medtem ko se poraba GLS listavcev še naprej povečuje. V letu 2023 je skupna poraba znašala 3,777 milijona m³ (+5 % v primerjavi z letom 2022), pri čemer ocenjujemo največjo porabo slovenskega lesa po letu 2016, ki je predstavljala 83 % skupne porabe. Po nekaj letnem povečevanju porabe okroglega lesa v industriji, se je le-ta v letu 2023 zmanjšala v primerjavi z letom 2022, na račun zmanjšanja porabe iglavcev. Bilančna poraba okroglega lesa v industriji je v letu 2023 znašala 2,271 milijona m³, (-5 % v primerjavi z letom 2022), od tega je bil obseg porabe iglavcev 1,760 milijona m³ (-8 % v primerjavi z letom 2022) in obseg porabe listavcev 511.000 m³ (+5 % v primerjavi z letom 2022). Največ okroglega lesa so v

letu 2023 predelala podjetja v industriji žaganega lesa in furnirja (1,86 milijona m³), od tega je s 84 % prevladovala predelava iglavcev.

Največ okroglega lesa so v letu 2023 predelala podjetja v industriji žaganega lesa in furnirja (1,86 milijona m³), od tega je s 84 % prevladovala predelava iglavcev. Sledijo industrije lesnih kompozitov, mehanske celuloze in kemikalij, ki so skupno predelale 390.000 m³ (-19 % v primerjavi z letom 2022), od tega je bilo 54 % lesa listavcev. Velik porabnik okroglega lesa so gospodinjstva, ki porabijo nad milijon m³ lesa za kurjavo letno, vendar del tega izvira tudi iz negozdnih virov. Nedavna raziskava Gozdarskega inštituta Slovenije (v nadaljevanju GIS) je pokazala, da 34 % gospodinjstev sodelujočih v raziskavi za ogrevanje, kot glavni/primarni energent uporabljajo lesna goriva, od tega z 78 % prevladuje poraba drv.

Ocena kazalnika Tokovi okroglega lesa v Sloveniji v letu 2023

Po podatkih Zavoda za gozdove Slovenije je realizacija možnega poseka v letu 2023 znašala 74 %. Tudi podatki Gozdarskega inštituta Slovenije kažejo, da je obseg proizvodnje GLS še vedno premajhen glede na razpoložljive količine; to velja predvsem za gozdove v zasebni lasti. Delež izvoza GLS za predelavo v industriji glede na proizvodnjo se po letu 2016 počasi zmanjšuje, vendar je po oceni v letu 2023 še vedno predstavljal 39 % proizvodnje GLS. Za primerjavo v obdobju 2002–2007 je ta delež znašal povprečno 15 %. Vrednost koeficienta, ki primerja predelavo in proizvodnjo GLS za predelavo v industriji, se je od leta 2016 do 2021 povečevala, v 2021 dosegla rekord (0,84), v letu 2022 je znašala 0,81, v 2023 pa se je znižala na 0,77. Povprečna vrednost koeficienta ostalih evropskih držav je v letu 2022 znašala 1,07, za leto 2023 podatkov še ni na voljo. Leto 2023 je bilo težko leto tudi za gozdno-lesni sektor. Na proizvodnjo, zunanjo trgovino in porabo GLS so vplivali številni dejavniki, npr. slabše stanje evropskega in svetovnega gradbenega sektorja in posledično zmanjšano povpraševanje po lesnih proizvodih, pojemajoča konkurenčnost lesnopredelovalnih obratov, znižanje cen primarnih lesnih izdelkov, konkurenčnost na trgu gozdnih lesnih sortimentov, naravne motnje v gozdovih (snegolomi, vetrolomi), prenamnožitve podlubnikov, obsežne poplave.

Več informacij o tokovih okroglega lesa v Sloveniji je prosto dostopnih na kazalniku tokovi lesa. Podatki v shematskem prikazu so prikazani v neto kubičnih metrih brez skorje.

Zahvala

Prispevek je nastal v okviru Programske skupine Gozdno-lesna veriga in podnebne spremembe: prehod v krožno biogospodarstvo (P4-0430), ki jo financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost RS ter v okviru javne gozdarske službe (JGS), ki jo financira Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Viri

Gozdarski inštitut Slovenije, 2024a. Struktura proizvodnje gozdnih lesnih sortimentov za leto 2023, interna podatkovna baza.

Gozdarski inštitut Slovenije, 2024b. Struktura nabave okroglega lesa, obseg proizvodnje lesnih proizvodov in obseg porabe lesnih sekancev ter lesnih ostankov lesnopredelovalnih podjetij v letu 2023, 2024 in 2025, interna podatkovna baza.

Krajnc, N., Piškur, M. 2006. Tokovi okroglega lesa in lesnih ostankov v Sloveniji = Roundwood and wood waste flow analysis for Slovenia. Zbornik gozdarstva in lesarstva, št. 80, 31-54.

Piškur, M. 2010. Proizvodnja, izvoz in uvoz okroglega lesa = Roundwood production, export and import. Gozdarski vestnik, letn. 68, št. 9, 442-445.

Piškur, M. 2012. Poraba industrijskega okroglega lesa v Sloveniji = Industrial roundwood consumption in Slovenia. Gozdarski vestnik, letn. 70, št. 4, 179-182.

Statistični urad RS, 2024a. Izvoz in uvoz blaga po šifrah Kombinirane nomenklature, podatkovna zbirka Si-Stat. <https://pxweb.stat.si/sistat/sl/Podrocja/Index/141/trgovina-in-storitve> (dne 6. 11. 2024)

Statistični urad RS, 2024b. Poraba energije in goriv v gospodinjstvih, podatkovna zbirka Si-Stat. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/H031S.px> (dne 2. 10. 2024)

Ščap, Š., Krajnc, N. 2021. Tokovi okroglega lesa v Sloveniji. Gozdarski vestnik, 79, 7/8: 251-258.

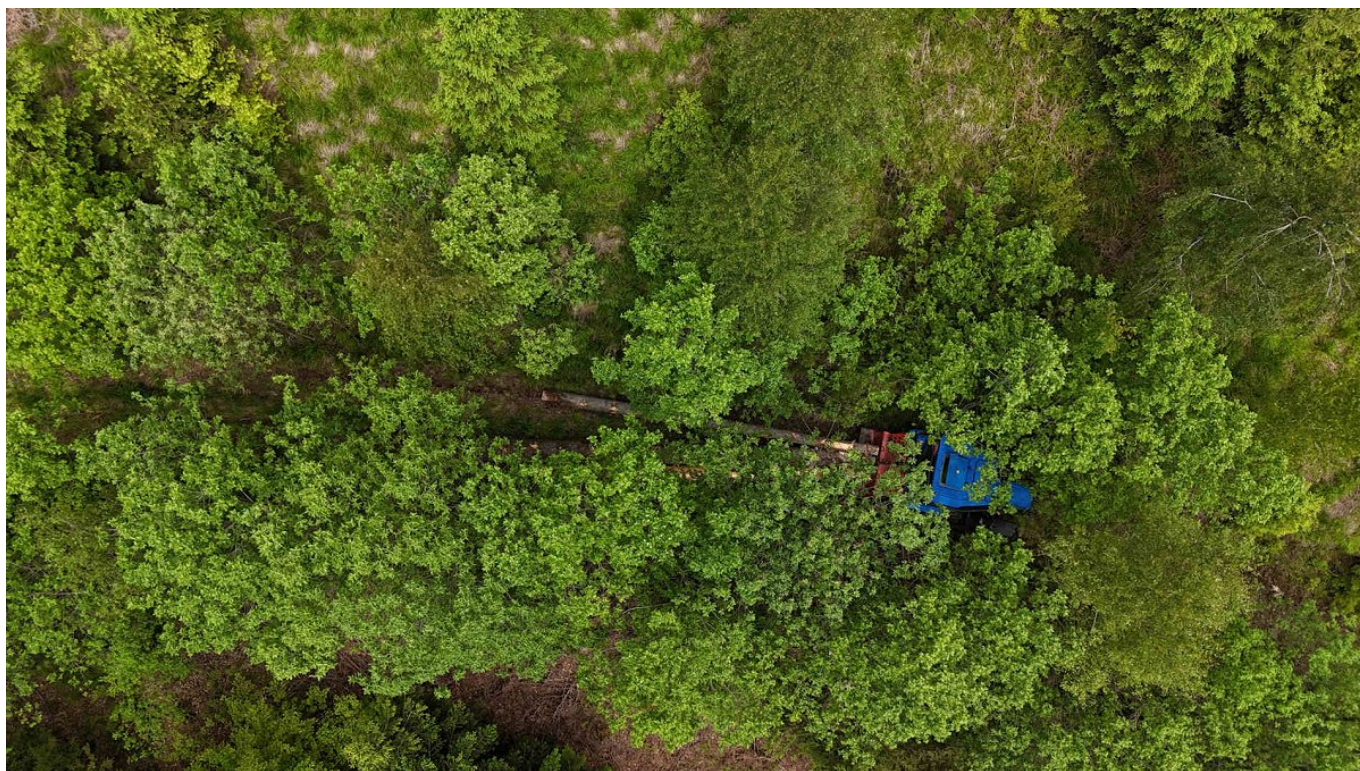
Ščap, Š. 2022. Tokovi okroglega lesa. V: TRIPLAT, Matevž (ur.). Kazalniki gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica: 48-59 s. DOI: 10.20315/SFS.183.

Uradni list RS, št. 14/18 in 65/20. Zakon o dodatnih ukrepih za odpravo posledic škode zaradi prenamnožitve populacije podlubnikov (ZUOPŠP). <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7719> (26. 10. 2024)

Izvajanje EUDR prestavljeno na konec leta 2025

Matjaž Dovečar, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Špela Ščap, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Tomaž Remic, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Objavljeno na spletu 18.11.2024 (<https://doi.org/10.20315/10.20315/IG.2024.0053>)

Evropska unija (v nadaljevanju EU) je maja 2023 sprejela Uredbo EU o proizvodih, ki ne povzročajo krčenja gozdov (ang. »EU Deforestation Regulation«, v nadaljevanju besedila EUDR) (EUR-Lex, 2023), s katero želi zmanjšati svoj vpliv na svetovno krčenje in degradacijo gozdov ter omejiti toplogredne emisije in izgubo biotske raznovrstnosti. EUDR, kot ena pomembnejših inovacij v okoljski politiki, prinaša daljnosežne spremembe v upravljanju globalnih blagovnih verig (Muradian in sod., 2025). Tik pred načrtovanim začetkom izvajanja EUDR pa je prišlo do pomembnega preobrata. Evropska komisija (v nadaljevanju EK) je 2. oktobra 2024 objavila tretjo različico odgovorov na najpogostejša vprašanja deležnikov, splošne smernice o enotnem izvajanju uredbe na ravni EU, ter okrepljeni

strateški okvir glede mednarodnega sodelovanja, ob tem pa napovedala tudi predlog za enoletni zamik začetka izvajanja EUDR. Novi datum začetka uveljavitve, ki ga je 16. oktobra 2024 potrdil Evropski svet in 14. novembra 2024 tudi Evropski parlament, je zdaj 30. december 2025 za velika in srednja podjetja ter 30. junij 2026 za mikro in mala podjetja (Evropska komisija, 2024a). Hkrati Evropski parlament predlaga še dodatne vsebinske spremembe uredbe.

Ključni razlogi za enoletni zamik izvajanja določil uredbe EUDR

EK je zamik izvajanja, uradno opredeljen kot '12 mesecev postopnega uvajanja' in obravnavan v Predlogu Uredbe evropskega parlamenta in sveta o spremembi Uredbe (EU) 2023/1115 glede določb v zvezi z datumom začetka uporabe (EUR-Lex, 2024), sprejela kot odziv na številne pomisleke in tehnične izzive, kar je bilo presenetljivo, a glede na kontekst tudi pričakovano. Tekom letošnjega leta smo namreč spremljali številna opozorila in pobude EU s strani držav članic vključno s Slovenijo (v nadaljevanju besedila DČ), pa tudi drugih (tretjih) držav in gospodarstva, o tehničnih, pravnih in vsebinskih nejasnostih izvajanja EUDR ter o številnih negativnih posledicah izvajanja EUDR, med drugim tudi o gospodarskih posledicah za številne manjše proizvajalce, pa tudi posledice za evropske dobavne verige (npr. EUWID, 2024a, 2024b, 2024c, Reuters, 2024). Številni deležniki, vključno s tretjimi državami in gospodarskimi subjekti, so opozarjali na potencialne negativne učinke ter na potrebo po bolj celovitih pripravah.

Ključni razlogi za podajo predloga o enoletnem zamiku izvajanja določil EUDR so bili: (1) nepravočasna priprava novega informacijskega sistema EU, v katerega se vlagajo t. i. izjave o potrebni skrbnosti (ang. The Deforestation Due Dilligence Registry) (2) nedokončan sistem primerjalne analize ter razvrstitve držav glede na stopnjo tveganja za krčitve gozdov (ang. country benchmarking system) (3) nepravočasna priprava splošnih smernic za enotno izvajanje uredbe na ravni EU (ang. Guidance on EU Deforestation Regulation), ki podrobneje pojasnjujejo pravne zahteve iz uredbe kot npr. razumevanje izrazov in definicij, obsega zadevnih proizvodov, sistema potrebne skrbnosti, kmetijske rabe, časovnih okvirjev za izvajanje, itd. (4) nepravočasna priprava tretje različice odgovorov na najpogostejša vprašanja glede EUDR (ang. FAQ - Frequently Asked Questions), (5) nepravočasna priprava okrepljenega strateškega okvirja za mednarodno sodelovanje v okviru EUDR (ang. Strategic Framework for Cooperation) in (6) nezadostna in neenakomerna pripravljenost DČ in tretjih držav na popolni, učinkovit in nemoteni začetek izvajanja EUDR.

Nove prilagoditve in ukrepi za lažji prehod

Z enoletnim zamikom bodo gospodarski subjekti in pristojni organi držav članic pridobili dodatno časovno okno za učinkovito pripravo na nova pravila. Po novem so objavljene: splošne smernice, strateški okvir za mednarodno sodelovanje, tretja različica odgovorov na pogosta vprašanja (v nadaljevanju FAQ; v nabor so dodali 50 novih), informativni bilten za mikro, mala in srednje velika podjetja (v nadaljevanju MSP), navodila za uporabo novega informacijskega sistema, posodobljena in dopolnjena je spletna stran EK, vzpostavljena je platforma Deforestation Free Trade Gateway. Navedeno bo v pomoč proizvajalcem, trgovcem, pristojnim organom DČ in partnerskim državam v dobavnih verigah obravnavanih surovin (tj. govedo, kakav, kava, oljna palma, soja, guma in les) in proizvodov iz le-teh (npr. meso, palmovo olje in njegovi produkti, lesni proizvodi).

Za zagotovitev nemotene izvedbe EUDR po vsem svetu sta EK in Evropska služba za zunanje delovanje (ESZD) predstavili strateški okvir za mednarodno sodelovanje pri izvajanju EUDR. Gre za izpolnitev 30. člena uredbe, ki zagovarja močno mednarodno sodelovanje in vključevanje. Dokument opredeljuje pet prednostnih področij ukrepanja: podpora malim kmetom, prehod na trajnostno pridelavo surovin in rabo zemljišč, vključevanje v regulativne ukrepe in okoljske standarde na globalni ravni, sistemi sledljivosti in razvoj znanja ter inovacij (Evropska komisija, 2024a).

MSP, ki predstavljajo približno 90 % vseh zavezancev EUDR, lahko uveljavljajo izjeme oziroma zanje prilagojena določila, ki jih določa uredba. Le te so podrobneje predstavljene na spletni strani EK. Za uvrstitev v kategorijo MSP mora poslovni subjekt ustrezati dvema od treh kriterijev: (1) povprečno število zaposlenih je manjše od 250, (2) letni prihodek je manjši od 50 mio EUR in (3) bilančna vsota je manjša od 25 mio EUR (Evropska komisija, 2024b). Glavne poenostavitve za MSP so: (1) poenostavljene zahteve glede sistema potrebne skrbnosti – npr. MSP ne potrebujejo vlagati nove izjave v informacijski sistem, če je ta že bila podana s strani gospodarskega subjekta, ki je prvi dal surovino ali pridobljen proizvod na trg, (2) za mikro in mala podjetja velja daljši zamik začetka izvajanja uredbe (24 mesecev od uveljavitve in ne že po 18 mesecih) (3) ni jim treba pripravljati letnih poročil o izvajanju uredbe (Evropska komisija, 2024b). Kot podporo MSP iz tretjih držav je organizacija Združenih narodov v sodelovanju s Svetovno trgovinsko organizacijo uvedla platformo Deforestation Free Trade Gateway. Glavni cilj le te je spodbujanje povezovanja in sodelovanja med deležniki, posledično zmanjševanje stroškov MSP za doseganje skladnosti in njihov nadaljnji dostop do trga EU. V prvi vrsti je namenjena manjšim proizvajalcem, zadrugam in trgovcem (DFTG, 2024).

Prihodnje aktivnosti in pričakovanja

V prihodnjih mesecih se pričakuje sprejem izvedbenih predpisov, ki bodo določili ključne elemente izvajanja uredbe, vključno z razvrstitvijo držav glede na stopnjo tveganja za krčenje gozdov. Seznam naj bi bil objavljen najpozneje do 30. junija 2025. Po novih informacijah, bo večina svetovnih držav kategoriziranih s stopnjo nizkega tveganja (Evropska komisija, 2024a). Ključna prednost te spremembe bo zmožnost boljše osredotočenosti pristojnih organov DČ na države z najbolj izpostavljeno problematiko krčitev gozdov (Evropska komisija, 2024a, Evropski parlament, 2024). Naj spomnimo, da za države z nizko stopnjo tveganja velja poenostavljen postopek potrebne skrbnosti, nadzorni organi pa morajo opraviti 1 % pregledov gospodarskih subjektov letno (Dovečar in sod., 2024).

Kot prvi bo sicer, predvidoma v mesecu decembru 2024, objavljen izvedbeni akt o novem informacijskem sistemu. Registracija gospodarskih subjektov v končno (produkcijsko različico) sistema je omogočena od 7. novembra 2024 dalje, vendar vanj trenutno še ni mogoče vlagati izjav o potrebni skrbnosti (Evropska komisija, 2024c).

Vse funkcionalnosti sistema pa se da že sedaj preveriti v testni različici sistema (Evropska komisija, 2024č). Na spletni strani EK so prav tako na voljo uporabniška navodila za registracijo in uporabo sistema, kot tudi dodatne informacije in predstavitevni videi ter termini usposabljanj za gospodarske subjekte (Evropska komisija, 2024a).

Predlog enoletnega zamika izvajanja določil EUDR je bil obravnavan in potrjen na Svetu EU v oktobru, v Evropskem parlamentu pa 14. novembra. Vendar Evropski parlament, poleg enoletnega zamika, predlaga še dodatne spremembe uredbe. Med drugim predlaga (poleg že obstoječih treh stopenj

tveganja: nizko, srednje in visoko) vzpostavitev nove stopnje, v katero bodo vključene države, ki ne predstavljajo tveganja za krčenje gozdov. Države, uvrščene v stopnjo „brez tveganja“, so opredeljene kot države s stabilno oziroma naraščajočo površino gozdov. Le te naj bi imele bistveno manj stroge zahteve, saj je tveganje za krčenje gozdov v njih zanemarljivo oziroma ga ni.

Evropski parlament se je zato odločil, da zadevo vrne Odboru za medinstitucionalna pogajanja. Usklajeno besedilo bo sprejeto v okviru trialoga, tj. pogajanj med Evropskim parlamentom, svetom in EK. Veljavnost EUDR na koncu potrdira Svet EU in parlament EU. Predvidoma konec leta 2024 pa bo nato sledila še objava spremembe uredbe v Uradnem listu EU (Evropski parlament, 2024).

Viri

DFTG, 2024. Deforestation Free Trade Gateway. <https://www.intracen.org/resources/tools/deforestation-free-trade-gateway> (citirano: 23. 10. 2024)

Dovečar, Matjaž, Ščap, Špela, Remic, Tomaž, 2024. Pol leta pred izvajanjem EUDR: Politika in gospodarstvo se soočata z izzivi in dvomi. Spletni portal WoodChainManager, URL: <https://wcm.gozdis.si/sl/novice/2024052108491572/1/pol-leta-pred-izvajanjem-eudr:-politika-in-gospodarstvo-se-soocata-z-izzivi-in-dvomi/> (citirano: 23. 10. 2024)

EUR-Lex, 2024. Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Regulation (EU) 2023/1115 as regards provisions relating to the date of application: EUR-Lex - 52024PC0452R(01) - EN - EUR-Lex

EUR-Lex, 2023. Regulation (EU) 2023/1115: EUR-Lex - 32023R1115 - EN - EUR-Lex (europa.eu)

EUWID, 2024a. Sawmilling industry's market assessment still clouded. <https://www.euwid-wood-products.com/news/roundwood-sawnwood/sawmilling-industrys-market-assessment-still-clouded-250924/> (citirano 25. 9. 2024)

EUWID, 2024b. EUDR a key topic at GD Holz raw timber day. <https://www.euwid-wood-products.com/news/roundwood-sawnwood/eudr-a-key-topic-at-gd-holz-raw-timber-day-050624/> (citirano 5. 6. 2024)

EUWID, 2024c. Implementation of EUDR increasingly being met with resistance in politics and business. <https://www.euwid-wood-products.com/news/roundwood-sawnwood/implementation-of-eudr-increasingly-being-met-with-resistance-in-politics-and-business-100424/> (citirano 10. 4 . 2024)

Evropska komisija, 2024a. Commission strengthens support for EU Deforestation Regulation implementation and proposes extra 12 months of phasing-in time, responding to calls by global partners. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_5009 (citirano: 22. 10. 2024)

Evropska komisija, 2024b. Obligations for SMEs operating under EUDR. https://green-business.ec.europa.eu/deforestation-regulation-implementation/factsheet-smes_en (citirano 25. 10. 2024)

Evropska komisija, 2024c. EUDR sistem TRACES NT. URL: <https://eudr.webcloud.ec.europa.eu/tracesnt/login> (citirano 15. 11. 2024)

Evropska komisija, 2024č. Testna različica EUDR sistema. URL: <https://webgate.acceptance.ec.europa.eu/tracesnt-alpha/login> (citirano 15. 11. 2024)

Evropski parlament, 2024. EU deforestation law: Parliament wants to give companies one more year to comply. Izjava za javnost, objavljena 14. 11. 2024.

Evropski svet, 2024. EU deforestation law: Council agrees to extend application timeline. EU deforestation law: Council agrees to extend application timeline - Consilium (citirano: 23. 10. 2024)

Food and Agricultural Policy, 2024. European Parliament votes to fast-track delay to EU anti-deforestation rules. World- Europe Imports, Exports, Regulation & Legislation, Environment, Conservation & Sustainability (objavljeno 24. 10. 2024)

Muradian, R., Cahyafitri, R., Ferrando, T., Grottera, C., Jardim-Wanderley, L., Krause, T., Kurniawan, N. I., Loft, L., Nurshafira, T., Prabawati-Suwito, D., Prasongko, D., Sanchez-Garcia, P. A., Schröter, B., Vela-Almeida, D. 2025. Will the EU deforestation-free products regulation (EUDR) reduce tropical forest loss? Insights from three producer countries. *Ecological Economics*, 227, 16 s. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2024.108389>

Reuters, 2024. EU proposes to delay landmark anti-deforestation law by 12 months. <https://www.reuters.com/world/europe/eu-proposes-12-month-delay-deforestation-regulation-2024-10-02/> (citirano 23. 10. 2024)

Gostitev dveh mednarodnih dogodkov v Ajdovščini za požarno odpornejšo srednjo Evropo

dr. Jaša Saražin, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Gašper Ogrin, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Ana Seifert Barba, Gozdarski inštitut Slovenije

Objavljeno na spletu 20.11.2024 (<https://doi.org/10.20315/10.20315/IG.2024.0054>)

V okviru mednarodnega Interreg CE projekta »Wildfire CE - Čezmejna ocena, upravljanje in obvladovanje požarne ogroženosti naravnega okolja v Srednji Evropi« smo predstavniki Gozdarskega inštituta Slovenije in Občine Ajdovščina soorganizirali dva dogodka v Ajdovščini. Dogodka sta bila namenjena izmenjavi izkušenj in razvoju znanj med različnimi deležniki, ki bodo služili boljši pripravljenosti za soočenja s problematiko požarov v naravnem okolju v prihodnje.

Prvi dogodek je bila regijska delavnica izvedena 22. 10. v prostorih Območne obrtno-podjetniške zbornice Ajdovščina. Udeležili so se je številni pomembni strokovni deležniki z obeh strani meje, in sicer z italijanske strani predstavniki Univerze v Trstu, Občine Tržič, Mestne občine Benetke, Inštituta za mednarodno sociologijo v Gorici, Gozdarske službe Regije Furlanije Julijske Krajine ter Civilne zaščite Tržič, s slovenske strani pa poleg organizatorjev, Gozdarskega inštituta Slovenije in Občine Ajdovščina, še predstavniki gasilskih enote iz Ajdovščine, Nove Gorice in Postojne, Zavoda za gozdove Slovenije iz OE Sežana in OE Tolmin, Uprave RS za zaščito in reševanje in podjetja IGEA d.o.o..

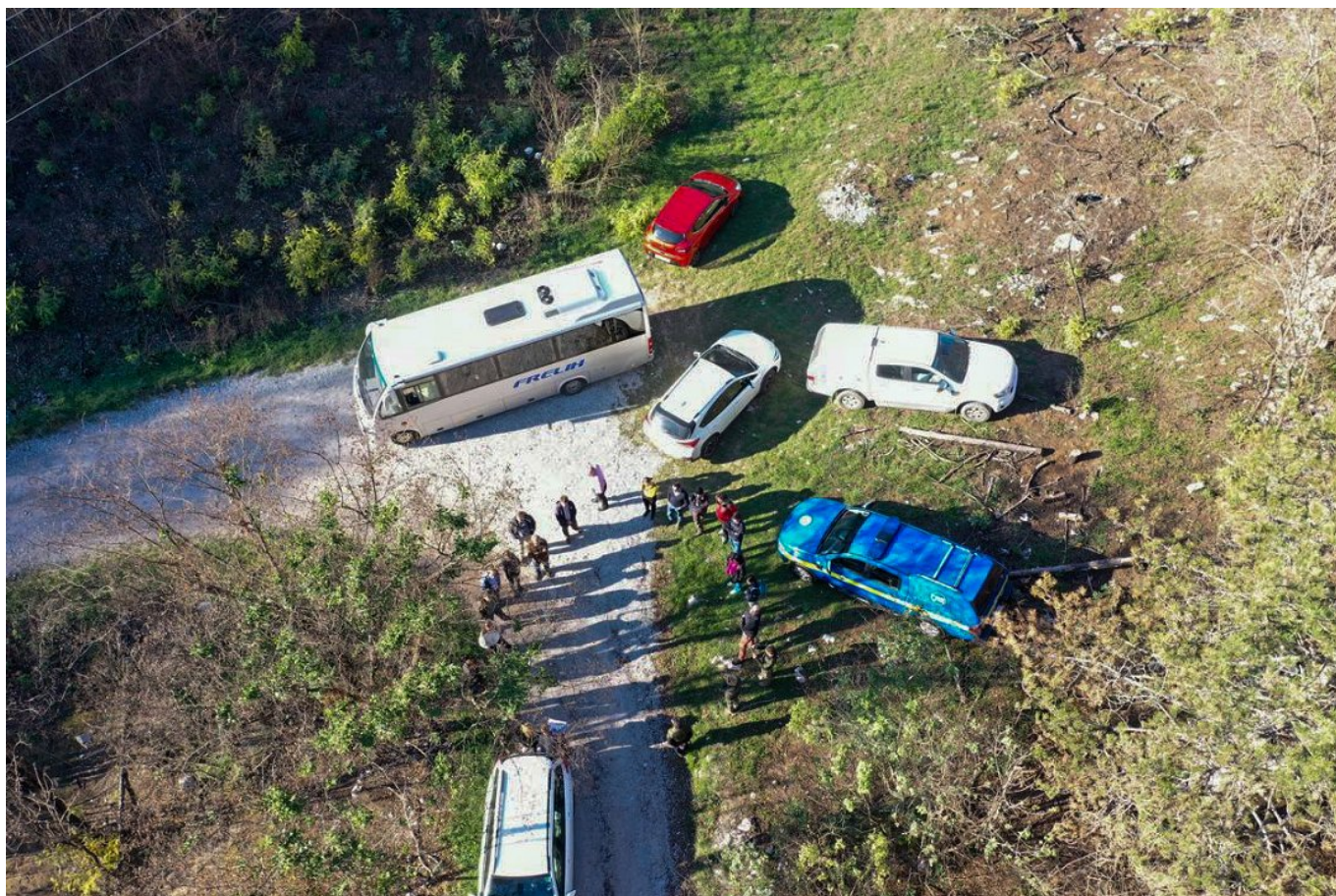
Slika 1: Regijska delavnica deležnikov je bila namenjena izmenjavi izkušenj in izpostavljanju prostora za izboljšave na področju varstva pred požari v naravnem okolju (foto: Mojca Premrl, Občina Ajdovščina).

Deležniki so izpostavili dobro dosedanje čezmejno sodelovanje ter izpostavili več odprtih tem, kjer ostaja še nekaj prostora za izboljšave, kar bomo poskušali nasloviti s skupnim regijskim akcijskim načrtom projekta Wildfire CE. Deležniki so izkazali tudi zanimanje za povezovanje obstoječih podatkovnih slojev in dostop do novih prostorskih vsebin projekta, ki jih bomo razvijali v sklopu projekta Wildfire CE.

Drugi dogodek pa je bil srečanje projektnih partnerjev, ki je potekalo 6. in 7. novembra, prav tako v Ajdovščini in okolici. Tega so se udeležili vsi projektni partnerji iz Slovenije, Italije, Avstrije, Češke in Nemčije. Glavni namen je bil pregled vseh izvedenih in prihajajočih aktivnosti projekta. Program srečanja je bil razdeljen na dva delovna dneva.

Prvi dan smo se posvetili načrtovanju in usklajevanju projektnih aktivnosti vezanih na podatkovne baze in modele, ki bodo lahko služile za podporo upravljalcem s požarno ogroženimi območji, ter predstavitvi osnutka spletne platforme, ki bo lahko te podatke pregledno prikazovala vsem ključnim deležnikom. Nadaljevali smo s pregledom narejenega na pilotnih regijah - čezmejno primerjavo zakonodajnih okvirjev, in zahtev deležnikov po akcijah v smeri zagotavljanja večje odpornosti okolja in lokalnih skupnosti na požare v naravnem okolju.

Ugotovljeno je bilo, da so deležniki čezmejnega območja Goriške ter Furlanije in Julijske krajine bolj povezani kot ostale pilotne čezmejne regije, saj gozdni požari na Krasu že dolgo ne poznajo meja. Zato imata ti čezmejni regiji že dolgo tradicijo sodelovanja, kar smo tudi predstavili na terenskem delu srečanja.

Slika 2: Terenski ogled požarišča Trstelj iz leta 2024 (foto: J. Saražin).

V sklopu drugega delovnega dne je sledil voden terenski ogled požarišča največjega gozdnega požara v zgodovini Slovenije, ki se je zgodil leta 2022 na območju italijanskega in slovenskega dela Krasa in požarišča požara Trstelj iz leta 2024. Terenski ogled so povezovali Simon Vendramin, poveljnik novogoriške poklicne gasilske enote, ki je vodil obe omenjeni intervenciji požarov na Krasu, ter predstavniki Zavoda za gozdove Slovenija (ZGS), ki so bili aktivno vključeni že v obe intervenciji, ter

dalje pri pripravi načrtov o obnovi in koordinaciji akcij obnove opožarjenih gozdov. Poleg samih požarišč nas je pot vodila do Pomnika miru na Cerju, ogledali pa smo si tudi primere protipožarnih prometnic, v času intervencije narejenih protipožarnih posek, ki so preprečevale nadaljnje širjenje požara, ter same popožarne obnove gozdov.

Slika 3: Ogled interventno narejenih protipožarnih posek iz leta 2022, katere se sedaj zaraščajo zlasti z invazivnimi tujerodnimi vrstami (foto: J. Saražin).

Pozno popoldan smo obiskali kontrolni center civilne zaščite v Palmanovi. Civilna zaščita Furlanije in Julijske krajine je definirana kot javna služba. Njene naloge vključujejo prognostično delovanje, preventivne aktivnosti in pripravljenost na krizne razmere, zagotavljanje hitrega odziva lastnih enot ter koordinacijo lastnih in drugih enot v kriznih razmerah, ter nenazadnje tudi blaženje posledic in pomoč pri obnovi po izrednih dogodkih.

Slika 4: Regijski center civilne zaščite v Palmanovi (foto: Ana Seifert Barba).

Regijski center, ki mu pravijo tudi "The Cube" (kocka) leži v središču regije Furlanija – Julijska krajina. Uslužbenci so nam predstavili svoje delo in poslanstvo ter razkazali svoje delovne prostore. V centru dnevno spremljajo dogajanje v regiji, zbirajo, analizirajo in ocenjujejo pridobljene podatke, s tem pripravljajo podlago za odločevalce v kriznih razmerah. Prav tako je center namenjen izobraževanju prostovoljcev. V času izrednih dogodkov je odločevalcem na voljo velika krizna soba oktagonalne oblike z zasloni po celotnem obodu le-te, ter osmimi projektorji, preko katerih se lahko spremlja dejansko stanje na terenu, simulacije in ostale pomembne podatke. V višjih nadstropjih se nahaja še operativna soba civilne zaščite, klicni center 112, in številne druge vitalne funkcije, pomembne za redno ali izredno delovanje centra. V operativni sobi se na 14 zaslonih prikazujejo podatki v realnem času (potresi, nesreče, klici na nujno telefonsko številko, vremenski modeli ...).

Slika 5: Oktogonalna soba za krizno upravljanje v regijskem centru (foto: Katja Mrak).

Slika 6: Požari v naravnem okolju v srednji Evropi vse pogosteje zahtevajo čezmejni odziv držav članic, ter aktivacijo služb, ki na naraščajočo grožnjo večjih gozdnih požarov še niso optimalno pripravljene (Foto: Aleksander Marinšek – Završnica 2024).

Zahvala

- Občini Ajdovščina za uspešno soorganizacijo obeh dogodkov;
- shemi Interreg Central Europe in projektu Wildfire CE za financiranje aktivnosti;
- predstavnikom Zavoda za gozdove Slovenije (OE Sežana) in Gasilski enoti Nova Gorica za vodenje terenskega ogleda na požariščih na Krasu, za zanimive predstavitve ter ponujene odgovore na številna vprašanja vseh udeležencev;
- predstavnikom regionalnega operativnega centra Civilne zaščite Furlanije in Julijske krajine v Palmanovi, za zanimivo predstavitev centra in svojega delovanja;
- Borisu Cotiču za kvalitetno tolmačenje in koordinacijo v Italijanskem jeziku, na regijski delavnici;
- vsem deležnikom, ki so se udeležili regijske delavnice in z nami delili svoje izkušnje s terena.

Interreg
CENTRAL EUROPE

Co-funded by
the European Union

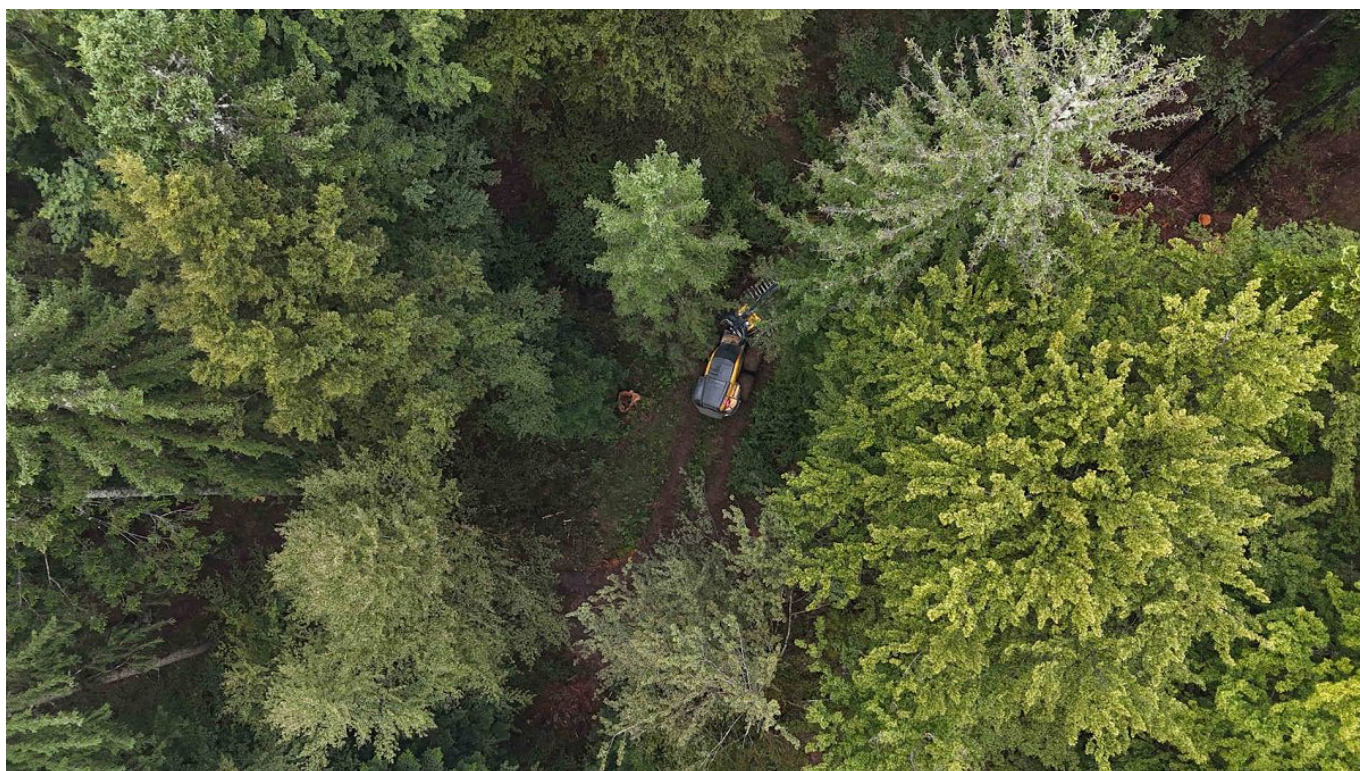
Wildfire CE

Slika 7: Wildfire CE - Interreg central Europe

Nov projekt namenjen sistemskim rešitvam zakonodaje s področja izkoriščanja gozdov

dr. Nike Krajnc, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Matevž Triplat, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Darja Stare, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Špela Ščap, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
Matjaž Dovečar, Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko
prof. dr. Špela Pezdevšek Malovrh, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire
Zala Uhan, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire
prof. dr. Mirko Pečarič, Fakulteta za upravo

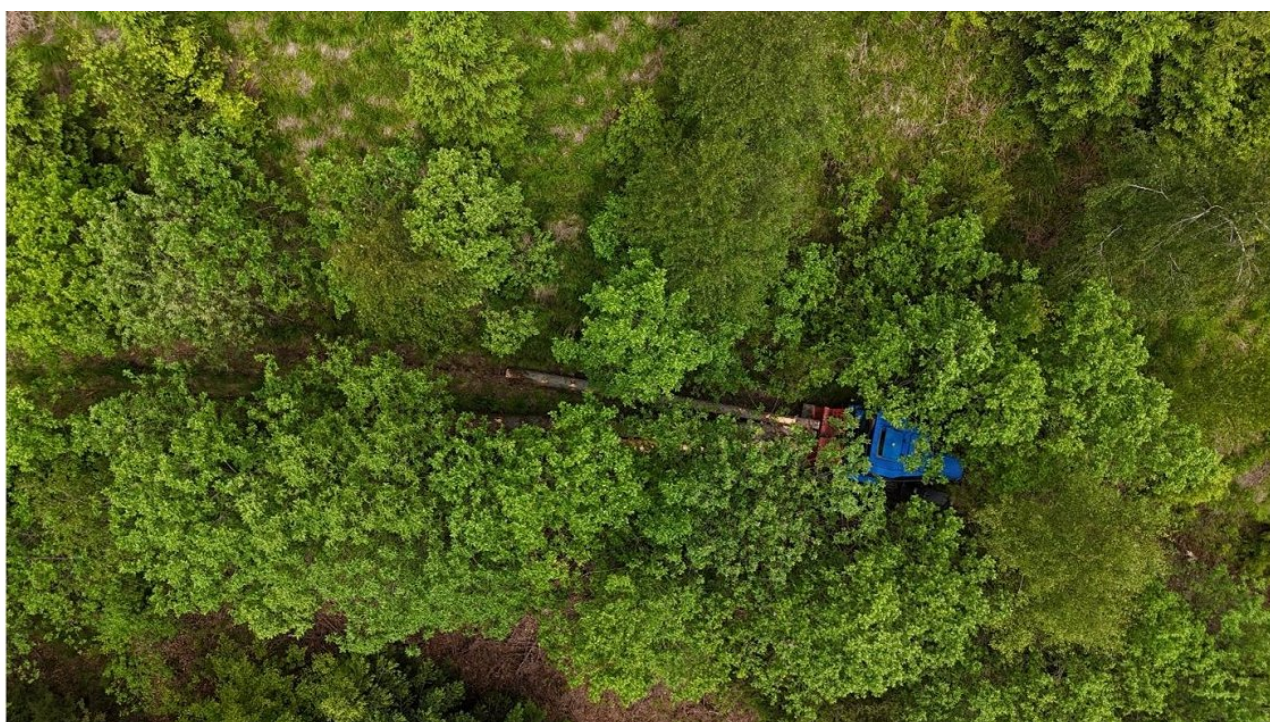
Objavljeno na spletu 25.11.2024 (<https://doi.org/10.20315/10.20315/IG.2024.0055>)

S septembrom 2024 se je pričel nov ciljno-raziskovalni projekt z naslovom Optimizacija institucionalno-normativnih rešitev za trajnostno izkoriščanje gozdov v Sloveniji (LEXSILVAE), katerega vodilni partner je Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko, sodelujoči partnerji pa so Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Katedra za gozdno tehniko in ekonomiko ter Fakulteta za upravo. Skupna vrednost projekta znaša 165.200 EUR in bo trajal dve leti. Projekt (V4-2421) »Optimizacija institucionalno-normativnih rešitev za trajnostno izkoriščanje gozdov v Sloveniji« po javnem razpisu za izbiro raziskovalnih projektov Ciljnega raziskovalnega programa »Naša hrana, podeželje in naravni vir« v letu 2024, financirata Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (50 %) ter Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (50 %).

Namen projekta

Glede na potrebo po večji učinkovitosti in optimizaciji sistema gospodarjenja z gozdovi, je namen projekta oblikovanje predlogov, ki bodo prispevali k večji učinkovitosti institucionalno-normativnih rešitev na področju izkoriščanja gozdov. Zakon o gozdovih iz leta 1993 se je sicer nekajkrat spremenil in dopolnil, vendar so sistemske rešitve ostale nespremenjene. Zaradi sprememb v gospodarstvu in družbi, povečane človekove dejavnosti in pritiskov na gozdni prostor, je tako nujna prilagoditev gozdarske zakonodaje za boljše soočanje z novimi izzivi in vključitev sodobnih načel trajnostnega razvoja in krožnega gospodarstva. Predvsem se kažejo potrebe po sistemskih spremembah, zlasti tistih, ki se nanašajo na organizacijo služb, pristojnih za gozdarstvo. Tako je ena od nalog projekta preučiti vsebinsko potrebnost in zahtevnost nalog javne gozdarske službe (JGS), ki bodo odražale potrebe na tem področju ter preveriti možnosti racionalizacije in posledično zmanjšanja stroškov za proračun. Naloge JGS bodo ovrednotene tudi s pomočjo izvedene ankete in intervjujev z zaposlenimi na Zavodu za gozdove Slovenije. Z namenom zagotavljanja učinkovite komunikacije in konstruktivne diskusije o možnih alternativnih rešitvah za izboljšanje Zakona o gozdovih bo vzpostavljen Gozdni dialog. Le ta predstavlja trajnostni mehanizem za vključevanje različnih deležnikov in omogoča interdisciplinarni pristop. Alternativni predlogi za posodobitev pravne ureditve bodo ovrednoteni s strani deležnikov v okviru Gozdnega dialoga.

Cilji projekta

- analizirati sisteme ureditve gospodarjenja z gozdovi v izbranih / primerljivih državah EU s poudarkom na izkoriščanju gozdov;
- pripraviti različne alternative možnih sprememb veljavne pravne ureditve s poudarkom na izkoriščanju gozdov;
- vzpostaviti gozdni dialog, v okviru katerega bodo vključeni ključni akterji gozdno-lesnih verig;
- pripraviti predloge ukrepov za zagotavljanje učinkovitosti institucionalno-normativnih rešitev za trajnostno izkoriščanje gozdov v Sloveniji.

Glavne ciljne skupine projekta so odločevalci (Zavod za gozdove Slovenije, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano), lastniki in upravljavci gozdov, gozdarski strokovnjaki, izvajalci gozdarskih storitev, predstavniki lesnopredelovalne industrije. Tekom trajanja projekta bomo redno predstavljali rezultate v obliki člankov v strokovnih revijah ter drugih medijih, organizirali in sodelovali bomo na delavnicah, strokovnih dogodkih in okroglih mizah, ob zaključku projekta pa bomo organizirali posvet, na katerega bomo povabili strokovnjake in predstavnike vzdolž celotne gozdno-lesne proizvodne verige.

